De fossiele schelpen van de Nederlandse stranden en zeegaten, 4 [1]

door

C. O. VAN REGTEREN ALTENA, A. BLOKLANDER en L. P. POUDEROYEN

Familie Buccinidae (vervolg)

129. *Neptunea antiqua carinata* (Pennant, 1777)
Plaat 13

Neptunea despècta auct. partim (nec Linnaeus, 1758).

L 110, B 60; L 72, B 48. Relatieve breedte zeer variabel; spiraalsculptuur eveneens; meestal 2 (129a, 129b), soms meer krachtige spiraalribben op de omgangen van de winding; bijna gladde exemplaren (129c) naderen *N. antiqua antiqua* (Linnaeus, 1758). Jonge exemplaren zijn door langer en smaller siphonaalkanaal van 114a te onderscheiden. I: Terschelling, Noord-Beveland, Walcheren. II: Ritthem, de Kaloot. III: de Sloot (Waddenzee), Westerschelde. Plist.

130. *Neptunea contraria* (Linnaeus, 1771)
Plaat 14

Fusus sinistrorsus Deshayes, 1830.

L 107, B 59; L 97, B 51; L 95, B 53. Gelijkend op 129 doch linksgewonden; relatieve breedte zeer variabel, spiraalsculptuur eveneens: weinige krachtige (130a) tot vele fijne (130c) spiraalribben. I. Noord-Beveland, Walcheren. II: Ritthem, Sloe bij Nieuwland, de Kaloot. III: Westerschelde. Plioc, O-Plist.

† 131. *Northia* (*Searlesia*) *costifera* (S. V. Wood, 1848)
Plaat 14

Searlesia costifera (S. V. Wood); *Euthria cornea* Bloklander, 1952 (non Linnaeus, 1758).

L 44, B 21. Stevig; met fijne spiraalsculptuur en vrij brede radiale ribben, deze laatste kunnen op de laatste en voorlaatste omgang ontbreken; omgangen iets afgeplat onder de sutuur. III: Westerschelde. O-Plist.

132. *Buccinum undatum* Linnaeus, 1758

Zie: Van Benthem Jutting, 1933, Fauna van Nederland, afl. 7, p. 131.

Fossiele exemplaren van deze soort, uit het Eemien, kunnen langs onze gehele kust aanspoelen. In Zeeland wellicht ook uit oudere, plio-plistocene lagen.

Voor zover wij dit konden controleren behoren de als *Pisania exigua* (Dujardin, 1837) van onze stranden en zeegaten vermelde exemplaren niet tot deze soort, maar (o.a.?) tot no. 118, *Ocenebra pseudonysti* (S. V. Wood).

[1]) No. 3, zie: Basteria, vol. 20, p. 81 (1956).

Familie Nassariidae (Nassidae)

† 133. *Nassarius* (*Amyclina*) *labiosus* (J. de C. Sowerby, 1824) Plaat 14

Nassa labiosa (J. de C. Sow.).

L 22, B 10; L 21½, B 10. Slank; mond vrij groot; over gehele schelp alleen spiraalsculptuur. I: Noord-Beveland, Walcheren. II: Ritthem, de Kaloot. III: Westerschelde. Plioc, O-Plist.

† 134. *Nassarius* (*Amyclina*) *lamellilabrus* (Nyst, 1835) Plaat 14

Nassa lamellilabra (Nyst).

L 19, B 9; L 16½, B 8½. Radiale ribben met in de tussenruimten spiraalsculptuur, vooral op het midden van laatste omgang vervaagt sculptuur sterk; mond wijd; buitenlip met ongeveer 14 lange richels van binnen. I: Noord-Beveland, Walcheren. II: Ritthem, de Kaloot. III: Westerschelde. Plioc, O-Plist.

† 135. *Nassarius* (? *Hinia*) *reticosus* (J. Sowerby, 1815) Plaat 14

Nassa reticosa (J. Sow.).

L 66, B 34; L 61, B 30. Grootste en relatief dunschaligste soort van het geslacht; variëert in grootte, schelpdikte, relatieve breedte en, zeer sterk, in sculptuur. Radiale ribben hebben tendens op jongere omgangen zwakker te worden, bij grote exemplaren zijn zij op laatste omgang steeds zwakker dan de spiralen; aanvankelijk veel fijne of weinig grove radiale ribben; binnenste mondlip niet over gehele lengte duidelijk door strakke lijn begrensd; geen pariëtale tand. Naar de sculptuur kan men vijf vormen onderscheiden, die door alle mogelijke overgangen verbonden zijn.

a. forma *reticosa* (J. Sow.)

Buccinum elongatum J. Sowerby, 1815; *Nassa reticosa* (J. Sow.); *N. reticosa* var. *elongata* (J. Sow.), var. *vulgaris* S. V. Wood, 1848, var. *lineata* Harmer, 1914, var. *incisa* Harmer, 1914, var. *typica* Harmer, 1920.

Radiale ribben op de winding vrij talrijk, op de laatste omgang weinig ontwikkeld, spiraalribben meestal afwisselend krachtig en minder krachtig.

b. forma *fenestralis* (S. V. Wood, 1848)

Nassa reticosa var. *fenestralis* S. V. Wood, var. *concinna* S. V. Wood, 1848, var. *cancellata* Harmer, 1914, var. *pulchra* Harmer, 1914.

Radiale ribben en spiralen ongeveer even sterk ontwikkeld (met knobbeltjes op de snijpunten), daardoor netvormige sculptuur.

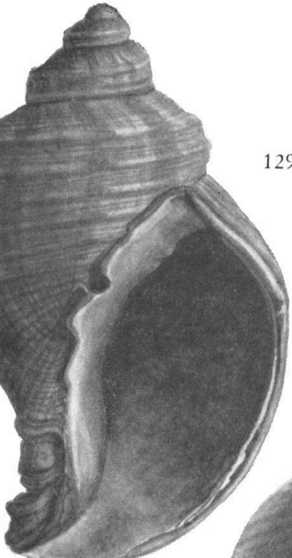
c. forma *woodi* Harmer, 1920

Nassa reticosa var. *rugosa* Wood, 1848, ? *Nassa clathrata* Harmer, 1914 (nec. Born, 1778); ? *Nassa serrata* Harmer, 1914 (nec Brocchi, 1814); *Nassa reticosa* var. *woodi* Harmer.

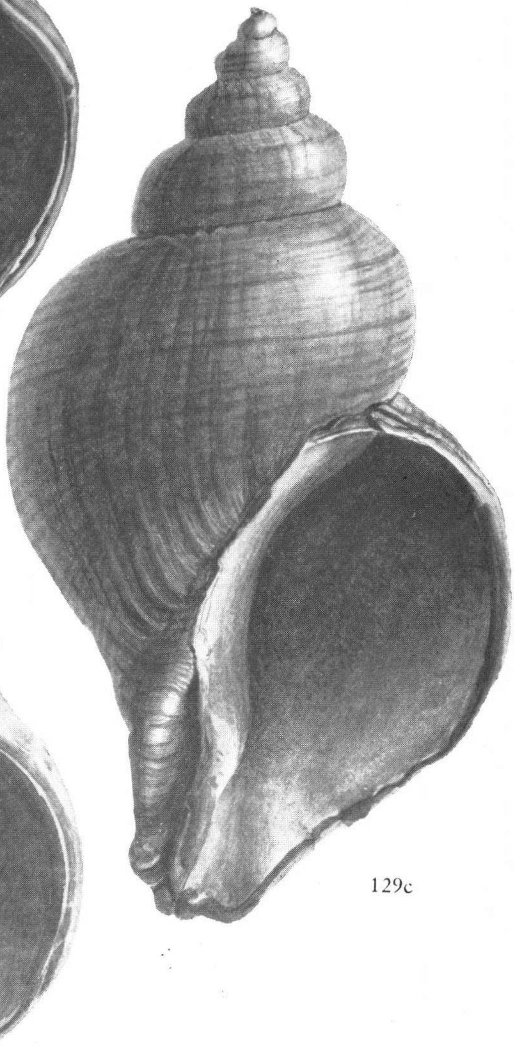
Radiale ribben sterker dan de, draadvormige, spiralen; winding zwak trapvormig.

Vergrotingen Plaat 13: 129a, b, c: ware grootte.

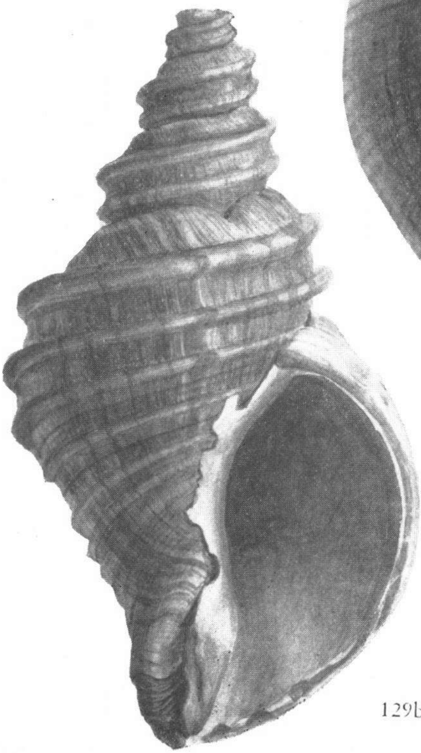
PLAAT 13

129a

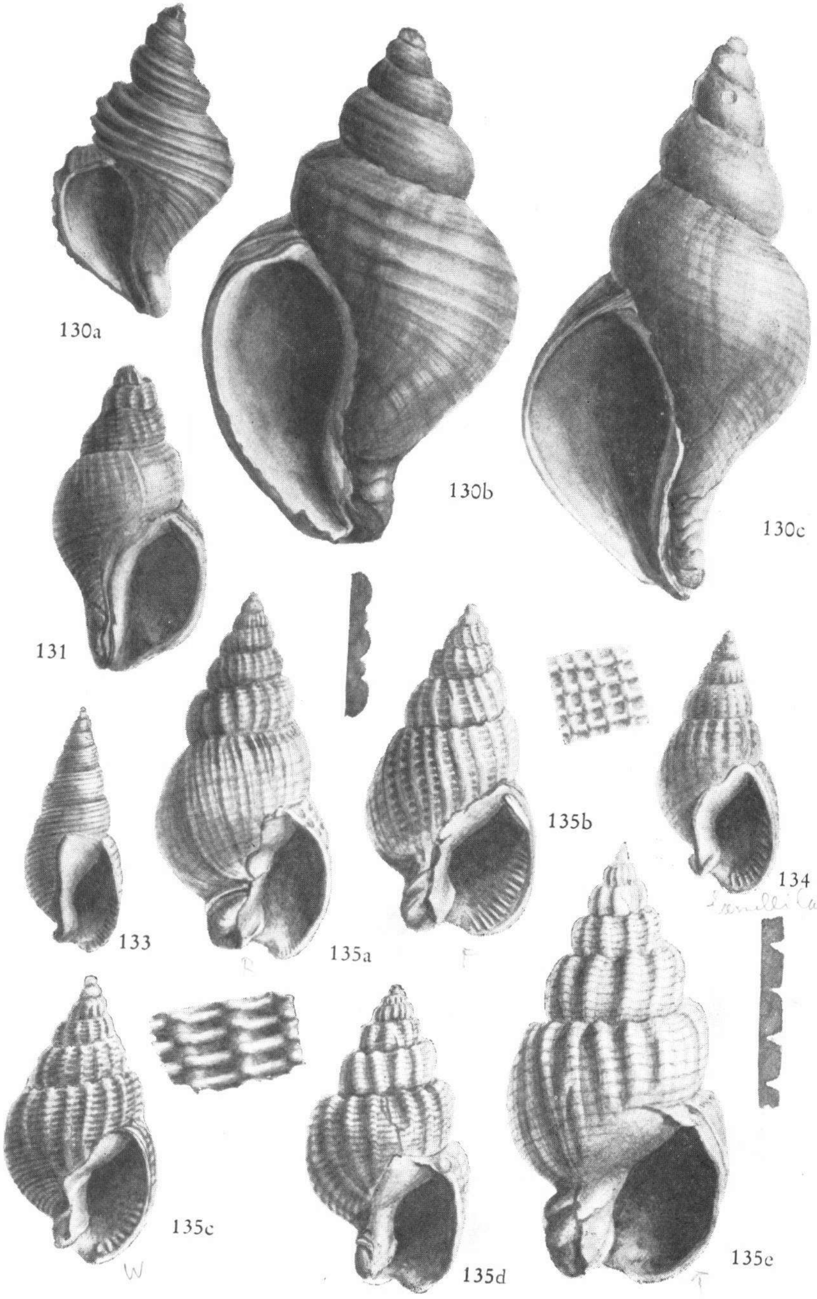

129c

129b

PLAAT 14

d. Deze vorm werd waarschijnlijk door HARMER in 1918 ten onrechte als een variëteit van *N. clathratus* (Born, 1778) beschouwd. Zij is een overgang van 135c naar 135e: de winding is meer trapvormig en de radiale ribben zijn minder talrijk en nog krachtiger ontwikkeld dan bij de forma *woodi*.

e. forma *tiara* (S. V. Wood, 1848)

Nassa reticosa var. *tiara* S. V. Wood.

Winding met weinige, zeer krachtige radiale ribben; omgangen hierdoor geschouderd; spiraalribben breed en plat, door zeer nauwe voren gescheiden.

I: Walcheren. II: Ritthem, de Kaloot. III: Deurlo, Westerschelde. Plioc, O-plist.

† 136. *Nassarius* (*Hinia*) *ligusticus* (Bellardi, 1882)

Plaat 15

Nassa ligustica Bellardi.

L 20½, B 11; L 18, B 10½. Vrij dunschalig; omgangen boller dan bij 135; veel radiale ribben, die wat krachtiger zijn dan de hen snijdende spiralen; binnenste mondlip over de gehele lengte duidelijk en door een strakke lijn begrensd; pariëtale tand aanwezig. III: Westerschelde. Plioc.

† 137. *Nassarius* (*Hinia*) *elegans* (J. de C. Sowerby, 1824)

Plaat 15

Nassa elegans (J. Sow.).

L 15, B 6½; L 13, B 6. Kleiner, steviger, slanker en met minder radiale ribben dan 136; minder slank, met bollere omgangen en meer tandjes (tot 12) aan binnenzijde buitenlip dan 138. III: Westerschelde. O-Plist.

† 138. *Nassarius* (*Hinia*) *consociatus* (S. V. Wood, 1848)

Plaat 15

Nassa consociata S. V. Wood.

L 21, B 9; L 17, B 8; L 16½, B 8. Hoog en slank (slanker dan 137); radiaal geribd en met spiraalribben: buitenlip verdikt (varix).

Men kan de volgende vormen onderscheiden:

a. forma *consociata* (S. V. Wood)

Mond vernauwd, doordat buitenlip ook naar binnen verdikt is, binnenzijde buitenlip met weinig tandjes (± 5); 10-11 radiale ribben op de laatste omgang. Deze vorm is door overgangen verbonden met:

b. forma *belgica* (Harmer, 1914)

Nassa consociata var. *belgica* Harmer.

Meestal groter en dunschaliger; mond niet vernauwd, tot 8 tandjes op binnenzijde buitenlip; 11-18 radiale ribben op laatste omgang.

I: Hoek van Holland, Walcheren. II: Ritthem, de Kaloot. III: Westerschelde. Plioc, O-Plist.

Vergrotingen Plaat 14: 133, 135c, 135d: × 1½; 134: × 2; overige figuren ware grootte.

139. *Nassarius (Hinia) incrassatus* (Ström, 1768)
Plaat 15
Nassa incrassata (Ström).
L 15, B 8; L 13, B $7\frac{1}{2}$. Kleiner, minder slank en meestal met minder geprenonceerde, bredere radiale ribben dan 137 en 138; de radiale ribben sterker ontwikkeld dan de spiralen; minstens 7 spiralen op voorlaatste omgang; meestal géén, hoogstens één oude verdikte mondrand (varix); binnenlip alleen bij siphonaalkanaal duidelijk begrensd, verder als eelt over laatste omgang uitgebreid. I: Scheveningen, Walcheren. III: Westerschelde. ? Plist.

140. *Nassarius (Hinia) pygmaeus* (Lamarck, 1822)
Plaat 15
Nassa pygmaea (Lam.).
Radiale ribben ongeveer even sterk ontwikkeld als spiralen; meestal talrijker dan bij 139; meestal meer dan één oude verdikte mondrand (varix); binnenlip over gehele lengte scherp begrensd. Van deze soort vindt men hier twee vormen:

a. forma *pygmaea* (Lam.)
L 11, B $6\frac{1}{2}$; L 11, B 6; L $8\frac{1}{2}$, B 5. Klein; omgangen weinig bol; sculptuur netvormig met knobbeltjes op de snijpunten, hoogstens 7 spiralen op voorlaatste omgang. I: Terschelling, Scheveningen, Schouwen, Walcheren. II: Ritthem. III: Marsdiep, Westerschelde. J-Plist.

b. forma *elongata* Bucquoy, Dautzenberg & Dollfus, 1882
L 16, B 9; L 15, B $8\frac{1}{2}$; L 15, B 8. Groter en forser dan a; omgangen meestal boller; radiale ribben soms krachtiger dan spiralen, meer dan 6 spiralen op voorlaatste omgang. Van 139 te onderscheiden door scherp begrensde binnenlip en meestal door bezit van meer dan één varix. Deze forma staat tussen 139 en 140a en wordt met enige twijfel onder deze naam gebracht. Haar verspreiding doet een jongplistocene ouderdom vermoeden, doch wij kennen haar niet uit onze bodem. I: Noordwijk, Scheveningen, De Beer, Schouwen, Walcheren. II: Ritthem. III: Westerschelde. ? J-Plist.

† 141. *Nassarius (Hinia) dollfusi* Harmer, 1914
Plaat 15
? *Buccinum granulatum* J. Sowerby, 1815, nec Born, 1778; ? *Nassa granulata* (J. Sow.); ? *N. dautzenbergi* Harmer, 1914; *N. dollfusi* Harmer.
L 14, B 8; L $12\frac{1}{2}$, B $8\frac{1}{2}$. Vrij kort en stevig; omgangen wat boller dan 138; sculptuur een netwerk van smalle radiale ribben en spiralen, met knobbeltjes (fijner dan bij 142) op de kruispunten; bij uitzondering een oude verdikte mondrand (varix); binnenlip scherp begrensd, maar verder over laatste omgang uitgebreid dan bij 140, met knobbeltjes en plooitjes. *Buccinum granulatum* J. Sow. is waarschijnlijk een vorm van deze soort met minder ontwikkelde binnenlip, maar de naam is gepreoccupeerd; *Nassa dautzenbergi* Harmer is

waarschijnlijk op relatief brede exemplaren met weinig ontwikkelde binnenlip gegrondvest. I: Noord-Beveland, Walcheren. II: Ritthem. III: Westerschelde. O-Plist.

† 142. *Nassarius* (*Hinia*) *propinquus* (J. de C. Sowerby, 1824)
Plaat 15
Nassa propinqua (J. de C. Sow.).
L 19, B 10; L 19, B 10½. Omgangen weinig bol; brede radiale ribben gesneden door brede spiralen, daardoor oppervlakte bezet met knobbels (grover dan bij 141); jongste omgangen met een spiraalvore langs de sutuur, die één spiraalribbe duidelijk afscheidt van de anderen; minder plomp dan jonge exemplaren van 143 en binnenlip meer als eelt over de laatste omgang uitgebreid. I: Walcheren. II: Ritthem. III: Westerschelde. Plioc, O-Plist.

143. *Nassarius* (*Hinia*) *reticulatus* (Linnaeus, 1758)
Zie: Van Benthem Jutting, 1933, Fauna van Nederland, afl. 7, p. 142.
Jongplistocene exemplaren van deze soort, en van de variëteit *mamillata* (Risso, 1826) (= *nitida* Jeffreys, 1867, zie t. a. p.), kunnen langs onze gehele kust aanspoelen, oudplistocene en pliocene exemplaren bovendien ook in Zeeland.

Familie Fusinidae (Fusidae)

† 144. *Aquilofusus waeli* (Nyst, 1852)
Plaat 15
L 22, B 10. Vrij stevig; sculptuur bestaande uit wijduiteenstaande dikke radiale ribben gesneden door fijne spiralen; aan de bovenzijde van de omgangen loopt een randlijst langs de sutuur; columella zonder spiraalplooien. I: Westerschelde. Olig.

Familie Volutidae

† 145. *Scaphella lamberti* (J. Sowerby, 1816)
Plaat 16
Voluta lamberti J. Sow.
L 166, B 75; L 125, B 52; L 120, B 45. Met geen andere soort te verwarren. Ook fragmenten, vooral losse columella's met hun vier krachtige spiraalplooien, zijn meestal met zekerheid te herkennen. I: Walcheren. II: de Kaloot. III: Westerschelde. Plioc, O-Plist.

Familie Cancellariidae

† 146. *Cancellaria contorta* Basterot, 1825
Plaat 15
Merica contorta (Bast.).
L 16, B 10; L 13½, B 9. Columella met drie stevige plooien, waarvan onderste overgaat in rand siphonaalkanaal; radiale sculptuur ongeveer even sterk als spiralen, zich tot basis laatste omgang voortzettend. I: Walcheren. II: Ritthem. III: Westerschelde. Plioc, O-Plist.

† 147. *Cancellaria jonkairiana* Nyst, 1835
Plaat 15
Cancellaria lajonkairei Nyst (emend.); *Sveltia lajonkairei* (Nyst) (emend.).
L 37, B 15; L 25, B 13. Stevig; lang en slank; omgangen sterk geschouderd; zware radiale ribben met in de tussenruimten veel fijnere spiraalsculptuur; columella met twee stevige plooien. I: Walcheren. II: Ritthem, de Kaloot. III: Westerschelde. Plioc, O-Plist.

† 148. *Trigonostoma umbilicare* (Brocchi, 1814)
Plaat 15
Cancellaria umbilicaris (Brocchi).
L 22, B 15; L 17, B 13. Vrij dunschalig; omgangen sterk geschouderd; radiale sculptuur iets sterker dan spiralen; wijd genaveld. III: Westerschelde. Plioc, O-plist.

† 149. *Brocchinia mitraeformis* (Brocchi, 1814)
Plaat 15
Cancellaria mitraeformis (Brocchi).
L 12, B 5; L 11, B 4½. Zeer hoog ten opzichte van breedte; sutuur niet diep; met duidelijke spiraalsculptuur al of niet gesneden door brede, vrij vage, radiale ribben; columella met 2 spiraalplooien. I: Walcheren. III: Westerschelde. Plioc, O-Plist.

150. *Admete viridula* (Fabricius, 1780)
Plaat 15
Cancellaria viridula (Fabr.).
L 17, B 11; L 16, B 9. Radiale ribben bereiken bij volwassen exemplaren basis laatste omgang niet; columella met, meestal talrijke, zwakke spiraalplooien. III: Westerschelde. Plioc, O-Plist.

† 151. *Admete gracilenta* (S. V. Wood, 1872)
Plaat 15
Cancellaria gracilenta S. V. Wood.
L 10, B 5; L 8, B 4; L 8, B 3½. Kleiner, meestal wat slanker, en met fijnere sculptuur dan 150; de radiale ribben ongeveer van dezelfde sterkte als de spiralen. II: Ritthem. III: Westerschelde. Plioc, O-Plist.

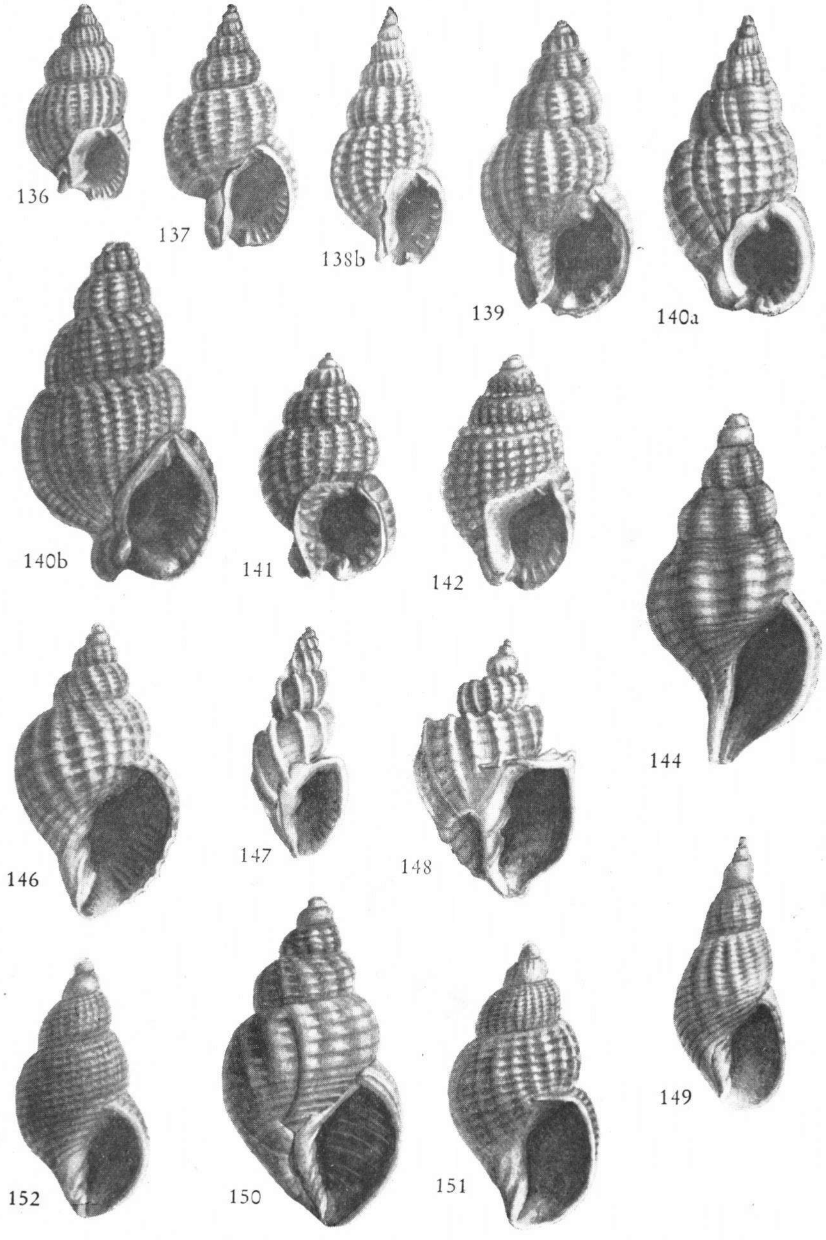
† 152. *Admete wouweri* Harmer, 1916
Plaat 15
L 11, B 5½. Kleiner, meestal wat slanker dan 151; sculptuur fijner, vooral de radiale sculptuur, die nauwelijks uit ribben, maar eerder uit verdikte groeilijnen bestaat. II: Ritthem. III: Westerschelde. Plioc.

Familie Turridae

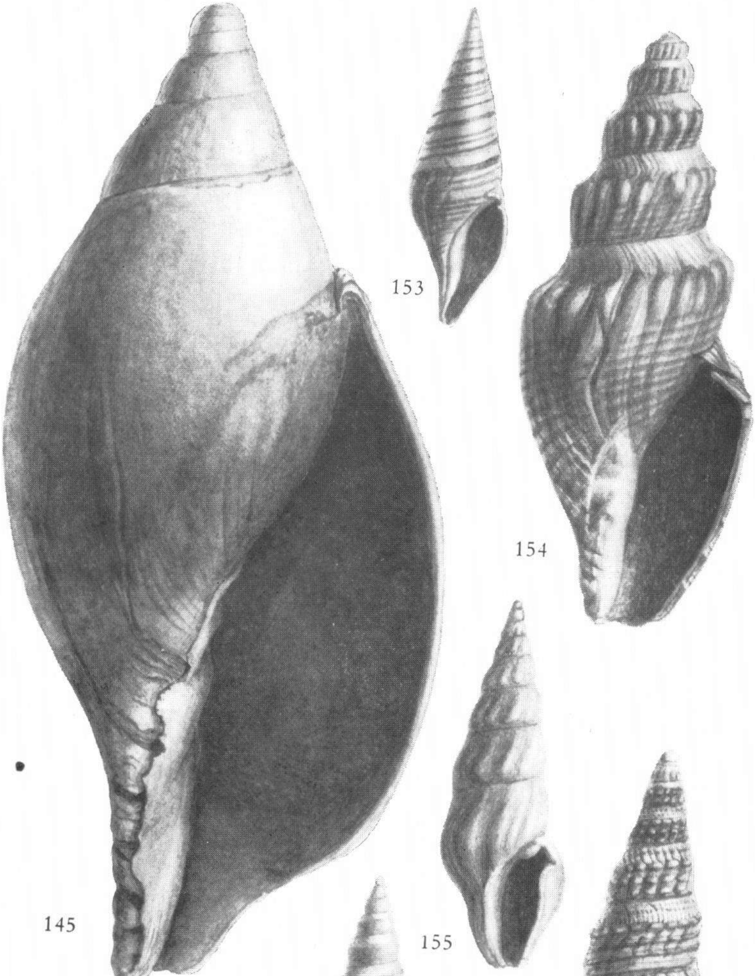
† 153. *Turris* (*Gemmula*) *antverpiensis* (Vincent, 1890)
Plaat 16
Pleurotoma turrifera auct. partim nec Nyst, 1853; *Turris turrifera* auct. partim; *Turris turricula* Beets, 1946 (nec Brocchi, 1814).

Vergrotingen Plaat 15: 137, 150: × 2½; 138, 142, 144, 148 × 2; 139, 141, 146: × 3; 140a: × 4½; 140b: × 3½; 149: × 4; 151: × 7; 152: × 5; overige figuren ware grootte.

PLAAT 15

136
137
138b
139
140a
140b
141
142
144
146
147
148
149
152
150
151

PLAAT 16

L 44, B 14; L 43, B 14. Omgangen van de winding met 3 duidelijke, slechts weinig verheven, geelbruin gekleurde, spiralen, waarvan de middelste zich voortzet boven grootste omtrek van laatste omgang; ter hoogte van deze spiraal een diepe inbochting (sinus) van de buitenlip; geen radiale sculptuur. II: Ritthem, de Kaloot. III: Westerschelde. Plioc, O-Plist.

† 154. *Acamptogenotia intorta nysti* Glibert, 1954
Plaat 16

Pleurotoma intorta auct. partim (nec Brocchi, 1814); *Pseudotoma intorta* auct. partim (nec Brocchi).

L 85, B 32; L 65, B 32. Omgangen met zeer geprononceerde schouderhoek; fijne spiraalsculptuur; radiale ribben lopen van knobbels op schouderhoek tot sutuur, die volgende winding begrenst. III: Westerschelde. Plioc, O-Plist.

† 155. *Clavus (Elaeocyma) belli* Glibert, 1954
Plaat 16

Conopleura crassa A. Bell, 1871; *Pleurotoma crassa* Wood, 1872, non Conti, 1864; *Pleurotoma incrassata* Nyst, 1882, non Sowerby, 1834; *Drillia incrassata* var. *crassa* Harmer, 1915; ? *Drillia sigmoidea* Bloklander, 1952 (non Bronn, 1831).

L 17, B 6; L 13½, B 5. Omgangen met grootste breedte onder het midden; geen spiraalsculptuur; vrij brede, scheve, radiale ribben, die op het bovenste, ingesnoerde deel van omgangen niet goed ontwikkeld zijn, maar tot ongeveer het breedste deel doorlopen. Vasthechting buitenlip aan voorlaatste omgang met knobbel; diepe bocht in buitenlip vlak bij sutuur. I: Walcheren. II: Ritthem. III: Westerschelde. Plioc, O-Plist.

156. *Clavus (Spirotropis) modiola* (Cristofori & Jan, 1832)
Plaat 16

Pleurotoma modiola (Crist. & Jan); *Pleurotoma carinatum* (Philippi, 1844); *Spirotropis modiola* (Crist. & Jan).

L 15, B 5½. Omgangen met zeer geprononceerde schouderhoek iets boven het midden, daarboven concaaf, eronder convex, glad. III: Westerschelde. Plioc, O-Plist.

† 157. *Asthenotoma bipunctula* (S. V. Wood, 1879)
Plaat 16

Pleurotoma bipunctula S. V. Wood; *Oligotoma bipunctula* (S. V. Wood).

L 24, B 8; L 20, B 7½; L 17, B 5½. Omgangen niet zeer bol, met knobbelige spiralen, waarvan er 2 (soms 3) sterk ontwikkeld zijn; tussen de knobbels door lopen sierlijk gebogen groeilijnen (niet altijd duidelijk); de inbochting (sinus) van de buitenlip ligt geheel boven de meer geprononceerde spiralen, en hiermee correspondeert het bovenste, smallere deel van de omgangen. Bij grote exemplaren vervagen op de jongste omgangen de knobbels op de spiralen. I: Walcheren. II: Ritthem, Slikken van Everdingen. III: Westerschelde. Plioc, O-Plist.

Vergrotingen Plaat 16: 145: × ¾; 155, 156: × 3; 157: × 4; overige figuren ware grootte.